

Üniversite: İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı: Kamu Hukuku
Programı: Kamu Hukuku Doktora Programı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Durmuş Tezcan
Tez Türü ve Tarihi: Doktora Tezi – Aralık 2023

ÖZET

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ (AİHM) KARARLARINDA ADİL DENGE KAVRAMI

Adil denge, AİHM'in 23.7.1968 tarihli Belçika'daki eğitim dillerine ilişkin kararından bu yana, çok sık başvurulmuş bir kavram veya ilkedir. Konu, AİHS ve Ek Protokoller tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlüklerle, kamu çıkarlarının / yararlarının veya bu hak ve özgürlüklerin kendi aralarında çatışmalarıyla ilgilidir. Buna, üçüncü olarak, kamu çıkarlarının, bir yandan birbirleriyle çatışırken, diğer yandan, AİHS ve Ek Protokollerle güvence altına alınan hak ve özgürlüklerle çatışmalarını da ekleyebiliriz. Adil denge ilkesi, bu çatışma ortamında devreye girer ve çatışan öğeleri ayakta tutacak bir dengeyi sağlayarak çatışmayı durdurur. Bu süreçte, denge sağlanana kadar, çatışan öğelerin, terazide farklı ağırlıklarla tartılması söz konusudur ancak, kural olarak, hakkın özü çiğnenmez ve genel olarak, mutlak hakların ağırlığı azaltılmaz.

Oldukça eski bir geçmişe sahip olan adil denge ilkesine, AİHM dışında, bizim Anayasa Mahkememiz dahil, temel haklarla ilgili yargılama yapan çeşitli yargı organları da başvurmuştur. Tezimizde, ilkenin boyutlarının ortaya konabilmesi için, tarihsel gelişimine ve felsefi temellerine yer verilmeye çalışılmıştır. İlkenin kökeninde yatan orantılılık / ölçülülük kavramı ve terminoloji üzerinde durulmuştur. Adil denge ilkesinin tanımı yapılmış ve bu ilkeyle ilgili olabilecek dengeleme modelleri sunulmuştur. Ayrıca, adil denge ilkesine göre dengeleme yapılana kadar izlenmesi gereken dikey basamaklar / aşamalar gösterilmiştir. AİHM'nin ikincilliği (*subsidiarity*) ilkesi uyarınca, adil denge ilkesine uyulmasının, öncelikle ulusal yetkililerden beklendiği ve AİHM standartlarına uyulması koşuluyla, ulusal yetkililerin değerlendirme ve kararlarına saygı gösterilip uyulacağı (*deference*) konusuna da değinilmiştir.

AİHM kararları ise, yukarıda sözünü ettiğimiz üç çatışma görünümüne uygun olarak bölümlenmiş ve bu bölümlenme içinde, çeşitli dava konularına göre incelenmiştir.

Tezin sonunda, AİHM'nin istisnaen de olsa, mutlak hakları bile içine alacak kadar geniş bir yelpazede dengeleme yaptığı; devletlerin önemli ekonomik çıkarlarını gözettiği ve adil denge ilkesine yönelik dengeleme sürecinde, belirli tanım ve kurallara göre değil, olaya / davaya özgü (*ad hoc*) dengeleme yaptığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Denge, Dengeleme, Adil Denge, Hakkın Özü, Mutlak Hak, İkincillik İlkesi

University: İstanbul Kültür University

Institute: Institute of Graduate Studies

Department: Public Law

Programme: Public Law PhD

Supervisor: Prof. Dr. Durmuş Tezcan

Degree Awarded and Date: PhD Thesis – December 2023

ABSTRACT

THE CONCEPT OF FAIR BALANCE IN THE CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Since the Judgment of 23.7.1968 on the Case "Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium", European Court of Human Rights (ECtHR) used to apply the principle of fair balance as a tool to settle the conflict between the fundamental rights and freedoms safeguarded by the European Convention of Human Rights (ECHR) with the public / general interests or, with the other protected fundamental rights and freedoms. We can add a third one to these two sorts of conflicts which is the conflict of various public interests with each other and also, with the fundamental rights and freedoms encompassed by the ECHR. In the process of striking a fair balance between the conflicting elements, they are weighed against each other with applying different weights on each side. As a rule, the essence / core of the right at stake cannot be infringed and, in general, the weight / value of the absolute rights cannot be decreased.

The principle of fair balance which has a good long history, is applied by the courts adjudicating on the disputes relating to the fundamental rights and freedoms, including the Turkish Constitutional Court. In this thesis, in order to illustrate the dimensions of the principle of fair balance, the historical developments and philosophical foundations have been put forward. The concept of proportionality which is embedded in the origin of the principle of fair balance and the related terminology have been adduced. Models for balancing the weights of the conflicting elements, definition of the principle of fair balance and the steps in vertical order leading to the end phase which is the striking of a fair balance, have been presented. In accordance with the principle of subsidiarity

in respect of the role of the ECtHR, the fact that it is primarily expected from the national authorities to observe the principle of fair balance and that deference to the conclusions and decisions of the national authorities may take place only under the condition that the standards set by the ECtHR are followed, have also been mentioned.

As regards the ECtHR's Judgments, they are classified in conformity with the three sorts of conflicts as stated above and, analysed under various subject matters of the cases.

In the end, it has been reached the conclusion that the ECtHR carries out the balancing process in a broad spectrum, ranging- even though exceptionally - to the absolute rights; that public interests in connection with substantial economic interests of the respondent states are favoured and, that it does not follow certain definitions and rules but, adjudicates on *ad hoc* basis while striking a fair balance between the conflicting elements.

Key Words: Balancing, Fair Balance, Essence / Core of the Right, Absolute Right, Principle of Subsidiarity, Deference